

Synpunkter på Förslag till Avfallsplan 2023-2030

Värnamo Naturskyddsförening har tagit del av SÅM:s Förslag till Avfallsplan 2023-2030 och vill passa på att framföra några synpunkter:

Generellt:

Behovet av Information till allmänheten går som en röd tråd genom hela dokumentet. Här behöver SÅM och kommunerna göra en gemensam insats för att nå framgång i arbetet.

Det är viktigt att SÅM och kommunerna skapar nätverk för hållbar utveckling i respektive kommun. Vi tycker att det är konstigt att det fortfarande inte verkar finnas något nätverk mellan kommunerna som rör hållbarhets- och avfallsfrågor. Ska man få till ett effektivt förändringsarbete är det väl en fördel att jobba tillsammans och inte var och på sitt håll - även om kommunerna har olika förutsättningar!

Vi ser även att det, för att målen ska nås, behövs en utförande/drivande kraft ute i kommunerna. Kanske kan ett av förslagen på aktiviteter för Gislaveds kommun under Målområde 3: **"inrätta en central funktion (...) att utveckla den interna avfallshanteringen samt se till att mål och åtgärder i avfallsplanen blir genomförda"** breddas till att omfatta samtliga kommuner? Kanske kan flera kommuner dela på en tjänst?

Vi tycker att Värnamo kommuns förslag på aktiviteter är förhållandevis få och även vagt formulerade. Vår förhoppning är att dessa tydliggörs i den slutgiltiga Avfallsplanen.

Målområde 1 Förebygga avfall, 2 Öka återanvändningen samt 3 Välfungerande återvinning

Gemensamt med kommunerna ska SÅM inspirera och motivera invånare, näringsliv och andra lokala aktörer till beteendeförändring. Vi tycker att kommunernas politiker, medarbetare samt barn och ungdomar också bör inbegripas i detta sammanhang. Alla har olika roller men alla är delaktiga i omställningsarbetet.

Målområde 2, Kommunmål 2: Återanvändningen av inerta massor ska öka

Ett bra initiativ - men viktigt att noga kontrollera att exempelvis schaktmassor och liknande inte innehåller frön eller rotdelar från ogräs eller invasiva arter. Det är därför angeläget att SÅM och medlemskommunerna även fortsättningsvis informerar om hur invasiva arter ska tas omhand och vad man ska göra med jordmassor där invasiva arter har växt för att motverka onödig spridning.

Målområde 2 samt 3: Strategi

Att ha som mål att förändra människors tanke sätt... låter bra men är svårt att utvärdera. Kanske kan en enkät (i början av planperioden, i halvtid samt inför revidering 2030) ge svar på om och hur anställda och politikers engagemang i kommunerna förändras, avseende bland annat avfallsminimering, ökad återanvändning och återvinning - i takt med att informationsinsatserna fortskrider.

Målområde 2, Förslag på ytterligare aktiviteter/breda informationsinsatser

Digitala plattformar är bra sätt att nå ut med information... men man ska inte underskatta personliga möten. Personalen på ÅVC-erna kan återvinning i praktiken. De har en viktig roll i informationsarbetet, då det är dem som besökarna möter på ÅVC-n. ÅVC-personalen har kunskapen när Avfallsplanen ska genomföras praktiskt.

Förslag på ytterligare aktiviteter: Stomsjö ÅVC tog på 1990-00-talet regelbundet emot studiebesök och hade även aktiviteter såsom kretslopps dagar och miljö gudstjänster, enligt Agenda21-konceptet. Studiebesök och öppet hus kanske även vore något för dagens ÅVC-er?

SÅM:s ambition att organisera och marknadsföra klädbytdagar, bytesbibliotek eller bakluckeloppisar samt utreda möjligheten till ett repaircafe i GGVV tycker vi är bra initiativ, kanske även ett verktygsbibliotek?

I skördetider körs stora mängder felfri frukt till gröntipparna helt i onödan. Vi föreslår central fruktförmedling, alternativt att ÅVC-er tar emot fruktöverskott med möjlighet till självplock i lådor/korgar enligt Ta Ge-konceptet.

Målområde 3, Strategi

Vi tycker även att de privata transporter till ÅVC-erna liksom insamlingsalternativ bör utredas. Även om målsättningen är avfallsminimering måste alla göra sig av med saker någon gång. Allt grovavfall går inte att återanvända. Vissa avfallsfraktioner kan heller inte lämnas i den fastighetsnära insamlingen. Oavsett anledning till ÅVC-besök, kräver besöket tillgång till bil. Dessa transporter påverkar också klimatet.

Avfallsservicen skulle förbättras betydligt genom kommuninitiativ såsom fler kvartersnära miljöhus, genom mobil ÅVC som SÅM enligt schema ställer upp i tätorter som saknar ÅVC, traditionell grovsopsinsamling genom budning några gånger om året eller att hushåll vid behov kan buda på enstaka grovsopslämningar.

Målområde 3, SÅM mål 1: Textilinsamling

Innan Fastighetsnära insamling av textilier införs, bör SÅM placera ut textilinsamling vid tätorternas återvinningsstationer. Detta ökar insamlingsgraden och minskar även privatresorna ut till ÅVC-erna. (I SÅM:s informationsinsatser bör även ingå vad västvärldens överkonsumtion av textilier får för följder för människor och miljö i andra delar av världen och begreppet Earth Overshoot day bör stå med i ordlistan som den dag då Sverige går in i ett läge av överkonsumtion som pågår under resten av året.)

Målområde 3, Kommunmål 1: Återvinningen av näringsämnen i slam från avloppsrening ska öka

Målet är dagsläget svårt att uppnå, då det hänger ihop med giftfria kretslopp. En lagstiftning om näringsåtervinning från avlopp är på gång. Det bör därför räcka med ett slammål "Att farliga ämnen i slam från avloppsrening ska minska" (Målområde 4, Kommunmål 2).

Målområde 4: Minska avfallets farlighet

Målområde 4, SÅM mål 1-3: Andelen invånare som är nöjda med informationen om/tycker att det är enkelt att lämna farligt avfall/se till att det inte hamnar i den brännbara fraktionen

Räcker denna info som underlag för avfallsplaneringen? Bör inte kunskapsläget regelbundet kollas bland invånare, näringsliv och kommunanställda i GGVV, exempelvis genom en årlig enkät, för att få kännedom om det finns kunskapsluckor och var informationsinsatserna bör läggas?

Målområde 4, Strategi: Öka kunskapen om hur farligt avfall ska hanteras från inköp till sortering samt alternativa giftfria produkter

Våra avloppsreningsverk är inte byggda för att ta hand om kemikalier. Antingen hamnar kemikalierna i slammet eller i det renade vattnet och därefter i våra vattendrag men försvinner gör de aldrig.

Kemikalieflödet i samhället är stort. Om målsättningen är att slammet på sikt ska ha så god kvalitet att det ska kunna användas på åkermark kräver detta en stor informationsinsats, till hushåll, kommunanställda och näringsliv. Det är viktigt att FÅ FOLK ATT FÖRSTÅ att toaletten egentligen är en slags kompost och inte en soptunna samt att avloppsvattnet ska ses som ett gödningsmedel, där inte ens dammråttorna hör hemma.

Målområde 4, Aktiviteter

I början av 1990-talet och ca 25 år framåt körde en miljöbil runt i Värnamo kommuns alla tätorter vår och höst och samlade in hushållens farliga avfall. Miljöbilen gjorde det enklare för hushållen att lämna in farligt avfall. Kanske något för SÅM att åter ta upp igen?

Målområde 5: Människan i fokus

Generell reflektion: SÅMs förslag på aktiviteter är bra. Men rubriken är något missvisande då texten huvudsakligen handlar om förbättrade insamlingsystem... Vart tog människan vägen?

För att målsättningarna i planen ska kunna genomföras på ett trovärdigt sätt måste detta arbete förankras i samhället, inte bara hos den grupp som varit med och tagit fram planen. Informationen måste nå ut brett, så att invånare, anställda med flera känner till att nu händer det grejer!

Vi ställer oss tveksamma till att nya källsorteringskärl kommer att "fixa det". Det räcker heller inte med enstaka "kommunikationsinsatser" eller med en årlig presentation av Avfallsplanen för politikerna, där utförda aktiviteter, mål och gröna nyckeltal går igenom och att redovisningen därefter läggs till handlingarna.

Vi återkommer ännu en gång till att åtgärderna i Avfallsplanen inte kommer att ske av sig själva. Det behövs utförare/ drivande krafter ute i kommunerna. Avfallsplanen måste HÅLLAS LEVANDE! De olika målgrupperna måste känna sig DELAKTIGA. De måste FÖRSTÅ att saker måste göras och VARFÖR de måste göras och resultaten måste regelbundet KOMMUNICERAS. Först då hamnar människan i fokus!

Målområde 6: Minska nedskräpningen

Generell reflektion: Naturskyddsföreningen välkomnar ett strategiskt arbete mot nedskräpning i GGVV. Målområde 6 innehåller många bra förslag på aktiviteter såsom "*avfallssortering på evenemang - krav på sortering för att få bidrag till evenemang*" i Gislaved/Gnosjö samt ett samlat grepp i medlemskommunerna för att stävja tätortsnära dumpning av trädgårdsavfall. Vi hoppas att även Värnamo kommun satsar på kommunikation om att hantera trädgårdsavfall rätt för att minska spridningen av ogräs och invasiva växter.

Vi ställer oss lite frågande inför förslaget på "Nudging" i strategin. "Trädgårdsnedskräparen" visar ofta ett stort mått av kreativitet. Blir de anmodade att inte lägga gräshögen på ett visst ställe, börjar de på en ny hög en tjuugo meter längre bort i stället... Ökad tillsyn är viktig, liksom att genom information öka förståelsen för vad nedskräpning kan innebära och att nedskräpning inte är okej.

Obemannade gröntippar inbjuder till kvittblivning av vissa fraktioner som är helt omöjliga att kompostera såsom plast, sten, grus, blomkrukor staketstolpar m.m. De som lämnar kvar plast på gröntippen verkar inte bry sig att det som lämnats kommer att förädlas till kompostjord. Här måste bemanning/ övervakning ske samt riktade informationsinsatser ske till "lathetsnedskräparna" att detta inte är okej.

Nedskräpning är inte bara synliga skräphögar. Det kan också vara avfall som dumpas i sjöar och vattendrag eller gifter och kemikalier som hålls ut i avloppet. Det syns inte men kan påverka sjöarnas ekosystem under lång tid. Att informera om avlopps-vett är lika viktigt som att informera om avfalls-vett!